

УДК:7.012 А 38

ТРАНСЛЯЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ В СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ДИЗАЙН-ПРАКТИКАХ

ЦИМБАЛА Лада,
Львівська національна академія мистецтв, Україна
ladacymbala73@gmail.com

Проблематика актуальності транслявання національних традицій в сучасному українському дизайні є важливою з огляду на глобалізаційні процеси, що моделюють сьогодні художні практики в багатьох європейських і світових культурних моделях. В Україні XXI ст., коли вкотре українська нація виборює своє право на державність, проблематика національної ідентичності є вкрай важливою. У науковій розвідці пропонується вирішення проблематики актуальних тенденцій транслявання національних традицій у сучасній українській художній культурі. Запропонована класифікація трансляцій національних традицій у сучасному дизайні, зокрема наголошується на цитатах національного мистецтва, стилізації джерел національної культури та авторській інтерпретації традиційного українського мистецтва у сучасній проектній культурі. Також увага зосереджується на естетичній цінності трансляцій національних традицій та їх «пріоритетності» у формуванні унікальної мови сучасного українського мистецтва.

Ключові слова: *дизайн-практики, національні традиції, трансляція, творча інтерпретація*

ВСТУП

Сьогодні, у процесі активного формотворення української державності особливо актуалізується проблематика естетичної вартості національних традицій, що транслюються споживачам за допомогою нових форм у різновекторних ділянках художньої культури: інфографіці, прикладній графіці, рекламі, в естетичному облаштуванні предметно-просторового середовища та в моделюванні одягу. Які прояви національних традицій та в яких формах є актуальними в сучасних українських дизайн-практик, і наскільки такі прояви є естетично вартісними?

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У науковій розвідці окреслюються завдання вирішення проблематики актуальних тенденцій транслявання національних традицій у дизайні.

Серед завдань дослідження - класифікувати форми трансляції національних традицій у сучасному дизайні, що корелюються з актуальними змістовими, формальними та декоративними складовими. Також завданням наукового дискурсу є сформулювати естетично вартісні орієнтири розвитку української національної моделі дизайн-практики.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.

До проблематики етнотрадицій у сучасній проектній культурі звертається низка представників світової та національної наукової думки. Заслужують на увагу публікації молодшої канадської дослідниці Жюлі Еліан Болійо [1], зокрема, її праця, присвячена проблематиці діалогу традиції та сучасного дизайну на прикладі зразків інтерпретації традицій індіанського традиційного мистецтва в сучасному дизайні Канади. Теоретичні критичні аспекти етнографізму в сучасному візуальному дизайні ретельно досліджуються у Кембриджі (Т. Плумен) [6]. До проблематики актуальності традицій у сучасній проектній культурі звертаються науковці східноєвропейського кола, зокрема, польська дослідниця Кристина Лучак-Суровська у своїй монографії з історії польського дизайну [3]. Феномен моди в українському дизайні ґрунтовно аналізують культурологи, зокрема у публікаціях київського науковця Юрія Легенького [2]. Проблематику національної ідентичності активно досліджує львівський науковець В. Косів у царині українського графічного дизайну [4,5]. Важливою ланкою сучасних мистецтвознавчих досліджень також є теорія традиції та її інтерпретацій у сучасному декоративно-ужитковому мистецтві, яку активно впроваджував у науковий обіг український мистецтвознавець Михайло Станкевич [7]. Загалом, у більшості наукових розвідок автори порушують проблематику етно- та національних традицій в окремих сферах і ділянках дизайну.

Звідси, мета нашої наукової розвідки – простежити та окреслити загальні тенденції трансляції національних традицій у сучасній українській проектній культурі.

Національні традиції – специфіка процесу формування художнього образу в мистецтві певної національної спільноти, які особливо актуалізуються в процесі поступу мистецтва в часи національної самоідентифікації або ж для збереження своєї „окремності” в процесі загальної глобалізації, особливо, в культурних процесах початку XXI століття і в Україні постмайдану зокрема.

Національне мистецтво, на відміну від традиційного мистецтва певного регіону чи етнічної спільноти, позначене значно ширшим діапазоном джерельної та історико-культурної бази, яка, зокрема, ґрунтується не лише на основі звернення до традиційного мистецтва певного народу, а й до глибин його історії, зокрема археологічних культур, певних історичних мистецьких стилів і почасти традиційного мистецтва різних етносів, що активно впливають на національну культуру. Відповідно, ускладнюється, збагачується та синтезується весь культурний та історичний ґрунт, притаманний культурі певної нації.

Відтак, логічними видаються зарахування до національних традицій в українському дизайні не лише традиції народного мистецтва, а й такі характерні звернення до образної мови Трипілля чи історичні екскурси в мистецтво Київської Русі чи доби козацтва. До джерел формування національних традицій в Україні зараховуємо також сформовані вже у XX столітті декоративні особливості «українського стилю» чи українського модерну та архетипічні образи-символи України.

Примітно, що різні види декоративного мистецтва та прикладної графіки завжди тяжіли до різних першоджерел національного мистецтва. Так, орнаментика енеолітичного трипільського посуду у вигляді спіралей часто ставала зразком наслідування у моделюванні костюму (Київська школа моди), у керамічних виробах; багаті мистецькі традиції давньоруського мистецтва стали основою формування колекцій ювелірного емальєрства та прикладної графіки; розкішний бароковий орнамент доби Козаччини квітковим плетивом заповнював сторінки графічних аркушів і поряд з бароковими шрифтами став основою дизайну української книжки у XX ст., а писанкові мотиви – основою формування композицій тканих модерних гобеленів.

Яким чином відтворюються в сучасному дизайні ці національні традиції і чи є вони пріоритетними для формування унікальної мови сучасного українського мистецтва?

Найпоширенішим способом використання національної традиції у сучасному дизайні, особливо в контексті мистецтва та культури постмодернізму, залишається цитування національних першоджерел, зокрема прямого копіювання чи повторюваності у сучасних актуальних формах і мистецьких практиках. Здебільшого цитати стають лише декоративним мотивом сучасних актуальних форм. Пряме наслідування форм національної традиції зустрічається рідко, зокрема, у пластичних мистецтвах (барокові скляні пляшки-штофи, металеві решітки чи дзвони, керамічні кухлі, що зберігають форму XVII – XVIII ст., або ужиткові форми історичного одягу (жупани, свити, кунтуші).

Наступний, досить поширений спосіб трансляції національних традицій у сучасній проєктній культурі – стилізація національних першоджерел або своєрідний парафраз. Так, історичне чи традиційне першоджерело часто модифікується, спрощується, змінюється традиційна кольорова гама та укрупнюється орнамент. Очевидно, стилізація національних першоджерел підпорядковується певному художньому стилю чи напрямку, що є характерним для певного художнього центру чи осередку. Важливим тут постає фактор моди (нові форми, колорит, екобренди тощо).

Також стилізація національних першоджерел різниться у окремих ділянках проєктної культури. У графічному дизайні найчастіше стилізуються історичні шрифти та орнаментика, рідше – ідеалізовані архетипічні образи. У художній кераміці, гутному склі та в художньому металі частіше йдеться про стилізацію форм та їх осучаснення за допомогою введення в модний функційний та естетичний простір.

Більшою різноманітністю позначена стилізація національних джерел у художньому текстилі та моделюванні одягу, здебільшого святкового та сценічного. У повсякденному одязі окремі способи стилізації народної вишиванки набувають ознак кічу. Основне ж, і в цитуванні, і в стилізації національних першоджерел, – це впізнаваність, прочитування джерела.

Останній, найбільш підвладний віянням сучасної моди спосіб транслявання національних традицій у дизайні є так звана авторська інтерпретація національних першоджерел, що формується на основі багатьох чинників. Національне першоджерело в авторській художній інтерпретації відстежити подекуди дуже складно, адже і форма, і зміст, і інтернаціональний контекстуалізм вимагають від автора універсального зчитування, зрозумілого всім. Звідси, архетипічні українські символи набувають модних стилістичних трансформацій, подекуди у вкрай несподіваний спосіб, часто навіть збурюють громадську думку та суспільство.

ВИСНОВКИ

Очевидно, нові форми національного мистецтва не можуть сьогодні існувати поза межами світових соціокультурних процесів, відтак, і у формальному, і в змістовому аспектах національні традиції сьогодні актуалізуються лише у форматі інтернаціонального контекстуалізму, тобто є затребуваними на міжнародному ринку арт-послуг, є цікавими для носіїв інших національних культур. Інтерпретація національних традицій в сучасній українській художній культурі часто ґрунтується на популярних сьогодні засадах екологічності, рисайклінґу, апсайклінґу та тотального дизайну, особливо у сферах графічного дизайну, проєктуванні предметного середовища, у художньому текстилі тощо. У подальших наукових розвідках можна окреслити наступні запитання: чи в майбутній національній моделі українського дизайну ми обмежимося лише цитатами або стилізацією національних першоджерел чи запропонуємо світові авторську інтерпретацію національної культури в актуальних нових формах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Baulieu Julie Eliane: L'Ethnodesign : Un dialogue entre l'artisanat et le design contemporain. *Departement d'histoire faculte des letters universite Laval, Quebec*. 2012. 186 s.
2. Легенький Ю. *Метаистория костюма*, Киев. 2003.
3. Łuczak-Surówka K. *Historia Polskiego Wzornictwa*. Instytut Wzornictwa Przemysłowego, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie. Warszawa. URL: <https://www.instytut.wzornictwa.przemyslowego.pl>

4. Косів В. Національна ідентичність в українському графічному дизайні 1945-1990-х років : монографія. Київ : Родовід, 2019. 480 с.
5. Косів В. Національні мотиви як засіб візуальної ідентифікації у графічному дизайні другої половини ХХ ст. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. Тернопіль : Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2002. № 1(8). С. 101-107.
6. Plowman T. *Ethnography and Critical Design Practice. Design Research*. MIT Press, Cambridge, US, 2002.
7. Станкевич М. Є. Мистецтвознавчі аспекти теорії традиції. *Народознавчі зошити*. 1997. № 2. С. 91-99.
8. Цимбала Л. І. Національна ідентичність в українському мистецтвознавчому дискурсі. *Образотворче мистецтво*. № 3, 2019: 77-79.

TSYMBALA L.

NATIONAL TRADITIONS TRANSLATION IN MODERN UKRAINIAN DESIGN PRACTICES

The question of relevance national traditions in contemporary Ukrainian design is important in the point of view of the globalization processes in modern models of artistic practices in many European and world cultures. In the 21st century Ukraine, when once again the Ukrainian nation exercises its right to statehood, the problem of national identity is extremely important. The scientific issue proposes outlining and solving the problems of current tendencies of national traditions in contemporary Ukrainian artistic culture. The classification of national traditions translations in contemporary design is proposed, in particular, it emphasizes quotations of national art, stylization of sources of national culture and artistic interpretation of traditional Ukrainian art in contemporary project culture. It also focuses on the aesthetic value of broadcasts of national traditions and their "priority" in shaping the unique language of contemporary Ukrainian art.

Key words: *design practices, national traditions, translation, creative interpretation*